

בס"ד. ש"פ ויקרא, פרשת החודש, ר"ח ניסן (מאמר א), ה'תשכ"ד
(הנחה בלתי מוגה)

החודש הזה לכם ראש חדשים וגו', וממשיך בכתוב² בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו', והי' לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אותו וגו', ולאח"ז בא הענין דיציאת מצרים בחמשה עשר בחודש³. וכל זה מתחיל בראש חודש (החודש הזה לכם), שבו כלול⁴ כל המשך הענינים שלאח"ז עד להענין דיציאת מצרים.

(ב) **והנה** כללות המעלה דיציאת מצרים לגבי בריאת העולם הו"ע גילוי שם הוי"ו⁵, שזהו מ"ש⁶ (בתחלת סיפור הגאולה ממצרים) וארא אל אברהם גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם גו' לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם וגו', והיינו, שהגאולה ממצרים ענינה שיהי' גילוי שם הוי"ו⁷. והענין בזה, דהנה, בכריאת העולם כתיב⁸ בראשית ברא אלקים, היינו, שבריאת והתהוות העולם היתה ע"י שם אלקים שהוא מדת הצמצום וההעלם, ולכן הוצרך להיות הענין דיציאת מצרים כדי שיהי' גילוי שם הוי', שזהו גילוי נעלה יותר גם מהגילוי דא-ל שדי שנתגלה להאבות, כמ"ש וארא אל אברהם גו' בא-ל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם. ובפרטיות יותר, הנה בשם שדי גופא ישנו ענין ששייך לבריאת העולם, וישנו ענין נעלה יותר שזהו מה שנתגלה להאבות. והענין בזה, כידוע שבשם שדי יש ב' פירושים⁹, פירוש הא', שאמרתי לעולמי די¹⁰, לפי שבשעה שברא הקב"ה את העולם הי' מרחיב והולך כו' עד שגער בו הקב"ה והעמידו¹¹, והיינו, שעם היות שבריאת העולם היתה ע"י שם

(6) וארא ו, ג.

(7) ראה גם אוה"ת וארא ע' קיט ואילך.

(8) בראשית א, א.

(9) ראה גם אוה"ת וארא ע' קלד ואילך. ע' קנד ואילך. סה"מ תר"ל ע' סא ואילך. תרל"ה ח"א ע' מג ואילך. ד"ה וארא תשל"ה (תו"מ סה"מ טבת ע' רמב ואילך).

(10) ב"ר פמ"ו, ג. חגיגה יב, א.

(11) חגיגה שם. וראה ב"ר שם.

(1) בא יב, ב.

(2) שם, ג; ו.

(3) שם, יז; מא.

(4) ראה לקו"ת ר"ה נח, סע"א. עטרת ראש

שער ר"ה ספ"ב.

(5) בהבא לקמן — ראה ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה תרכ"ט, עטר"ת, תרפ"א (סה"מ תרכ"ט ע' צד ואילך. עטר"ת ע' שטו ואילך. תרפ"א ס"ע רב ואילך). וראה גם ד"ה הנ"ל דש"פ ויק"פ פ"ה (לעיל ע' 197 ואילך).

אלקים שהוא מדת הצמצום, מ"מ, הי' מרחיב והולך כו', ולכן הוצרך לפעול בו ענין של הגבלה, שזהו"ע שם שדי, שאמרתי לעולמי די. ופירוש הב', שדי באלקותי לכל ברי'¹², שזהו כמו די מחסורו¹³, שבוה נכלל אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו¹⁴, ויתירה מזה, שזהו ע"ד מ"ש¹⁵ והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די¹⁶, והיינו, שההשפעה היא בריבוי עד שהכל יאמרו שההשפעה היא די והותר, וכמ"ש במלאכת המשכן והמלאכה היתה דים גו' והותר¹⁷. והיינו, שענין הא' בשם שדי, שאמרתי לעולמי די, הי' בתחלת בריאת העולם, וענין הב' בשם שדי, שדי באלקותי לכל ברי', נתגלה לאברהם ע"י המילה, שזהו מש"נ¹⁸ אני א-ל שדי התהלך לפני והי' תמים. אמנם, גם שם שדי שנתגלה להאבות (שדי באלקותי לכל ברי') הוא גילוי שבמדידה והגבלה. ולמעלה מזה הוא גילוי שם הוי' שנעשה ע"י יצי"מ, שזהו"ע של יציאה מכל המיצרים וגבולים, כידוע שכשם שיש מצרים בלעו"ז, כמו כן יש מצרים בקדושה, והו"ע המיצרים וגבולים, שמזה נעשה נתינת מקום עד להענין דמצרים כפשוטו, ושלמות הענין דיצי"מ הוא שנעשית היציאה מכל המיצרים וגבולים.

ג) וביאור הענין, דהנה, מצד ענין ההגבלה והצמצום (מיצרים וגבולים) נעשית התהוות הנבראים באופן של העלם והסתור, דעם היות שכל הנבראים שלמטה יש להם שורש ומקור למעלה, מ"מ, הנברא שלמטה הוא רק כמו משל בלבד לגבי שרשו בעולם הרוחני¹⁹. וכמו בבריאת האור, כמ"ש²⁰ ויאמר אלקים יהי אור גו' ויבדל אלקים בין האור ובין החושך ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה, שכללות הענין דאור וחושך למטה בגשמיות הרי זה רק משל לענין האור וחושך למעלה, וכמו ענין האור וחושך שבנפש, כידוע שהחכמה נקראת אור, והיפך החכמה נקרא חושך, כמ"ש²¹ הכסיל בחושך הולך, וכמו כן ישנו ענין החושך בשכל שהוא העדר ההשגה, אם מצד קוצר המשיג, או מצד עומק המושג. והיינו, שגם כאשר העדר ההשגה היא מצד עומק

18) לך לך שם. וראה פרש"י סנהדרין קיא, א — ד"ה א-ל שדי.
19) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' צח ואילך.
וראה סה"מ תרכ"ט ע' קנז ואילך. תרצ"ו ס"ע 222 ואילך.
20) בראשית א, ג-ה.
21) קהלת ב, יד.

12) ב"ר שם. פרש"י לך לך יז, א.
13) פ' ראה טו, ח.
14) כתובות סז, ב. פרש"י עה"פ.
15) מלאכי ג, יו"ד.
16) שבת לב, ב.
17) ויקהל לו, ז.

המושג, הרי זה באופן שהמושג שייך אליו אלא שהוא למעלה ממנו, ולכן נקרא אצלו בשם חושך. ועד"ז ישנו ענין האור והחושך בעולם הרוחני, שאור הו"ע הגילוי, וחושך הוא העדר הגילוי, והיינו, לפי שהנברא אינו יכול לקבל את האור והגילוי, או מפני שזהו אור שמופלא מהעולמות, אלא שאעפ"כ יש לו שייכות אל העולמות, ולכן נקרא לגבם בשם חושך. והרי מובן גודל האין ערוך דענין האור כפי שהוא בעוה"ז הגשמי אפילו לגבי האור שנברא ביום ראשון שהבדילו לצדיקים לעתיד לבוא²², ועאכו"כ לגבי ענין האור בעולם הרוחני.

ובפרטיות יותר, הנה התהוות האור כפי שהוא בעוה"ז הגשמי היא לאחרי הקדמת ענין האור כמו שהוא בתורה ובישראל (היינו בעבודתם של ישראל), שהרי אמרו רז"ל²³ ע"פ בראשית ברא גו', שכללות הבריאה היא בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית, ומזה מובן, שכל הענינים שבעולם ישנם תחילה בתורה (וכמאמר²⁴ אסתכל באורייתא וברא עלמא) וכן בעבודתם של ישראל. והענין בזה, כמאמר רז"ל²⁵ בנוגע למשה רבינו ע"ה כשהי' בהר, מניין ידע אימתי יום ולילה, שכאשר למדו אתו תושב"כ ידע שהוא יום, וכשלמדו אתו תושב"כ ידע שהוא לילה, והיינו, שישנו ענין יום ולילה בתורה, שזהו"ע תושב"כ ותושב"כ פ, שזהו גם מה שאמרו חז"ל²⁶ ע"פ²⁷ במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי, היינו, שתלמוד בבלי נקרא בשם חושך, שהו"ע לילה (ועד שמזה נשתלשל גם חושך הגלות כו'). ועוד אמרו חז"ל²⁸ שכשאמרו קדוש ידע משרע"ה שהוא יום, וכשאמרו ברוך ידע שהוא לילה, והחילוק שבין אמירת קדוש לאמירת ברוך הוא החילוק שבין שרפים ואופנים, שהשרפים שאומרים קדוש²⁸ משיגים הפלאות האו"ס שהוא קדוש ומובדל מהעולמות²⁹, והיינו, שענין זה מאיר בגילוי בהשגה שלהם, שזהו"ע יום, אך האופנים שאומרים ברוך³⁰ הם ברעש גדול²⁹, שהרעש הוא מהעדר ההשגה, שיודעים שיש דבר שלמעלה מהשגתם שאינו מושג להם, ומזה הוא הרעש שלהם, והיינו, שאע"פ

(22) חגיגה יב, א. פרש"י בראשית א, ד.
 (23) הובא בפרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית.
 (24) זח"ב קסא, סע"א ואילך.
 (25) ילקוט שמעוני תשא רמז תו. מדרש תהלים יט, ג.
 (26) סנהדרין כד, א.
 (27) איכה ג, ו.
 (28) ישעי' ו, ג. חולין צא, סע"ב ואילך.
 (29) ראה לקו"ת נשא כח, ג. שלח מז, א.
 (30) יחזקאל ג, יב. חולין שם.

שהענין אינו מושג להם, הרי זה שייך אליהם, שלכן יודעים שישנו ענין שלמעלה מהשגתם שאינו מושג להם, והוא אצלם בבחי' חושך ולילה. ועד"ז יש גם בעבודת האדם ב' אופני העבודה דשרפים ואופנים, שזהו מה שתיקנו חז"ל ברכות ק"ש שבהם צ"ל ההתבוננות בעבודת השרפים והאופנים באמירת קדוש וברוך, כדי שתהי' דוגמתם גם בעבודת האדם. וזהו"ע יום ולילה (אור וחושך) שבעבודת האדם. ומהענין דאור וחושך כפי שהוא בתורה ובעבודת האדם (בישראל) נשתלשל גם הענין דאור וחושך כפי שהוא בעולם למטה.

וכמו"כ הוא בכל הנבראים שבעולם, שהם כמו משל בלבד לגבי שרשם למעלה. וכמו³¹ הארי' שלמטה ששרשו מבחי' פני ארי' שבמרכבה³², והרי אין ערוך הארי' שלמטה שהוא חי' טמאה לגבי הארי' שבמרכבה שהוא מהחיות שבמרכבה שמתנשאים ברעש גדול לעומת השרפים שאומרים קדוש כו', והרי זה כמו משל בלבד. ועוד זאת, שגם בחי' פני ארי' שבמרכבה דבריאה הרי זה רק משל לגבי בחי' חסד דאצילות, וכן חסד דאצילות הרי זה משל לגבי חכמה דאצילות, שנקרא ג"כ בשם ארי', דארי' אותיות ראי'³³, שזהו בחי' חכמה, כמ"ש³⁴ וירא ראשית לו, והרי החילוק שבין חכמה לחסד הוא ע"ד החילוק שבין אצילות לבריאה באצילות גופא (אצילות שבאצילות ובריאה שבאצילות), וא"כ הרי זה כמו משל בלבד. וכן חכמה דאצילות היא בחי' משל לגבי בחי' ארי' שלמעלה ממנו, שהוא בחי' הכתר שנקרא ג"כ ארי'³⁵, כמ"ש³⁶ ארי' שאג מי לא יירא ה' אלקים דיבר מי לא ינבא.

ד) אמנם כל זה הוא מצד ענין המיצרים וגבולים, שהו"ע הצמצום וההגבלה, שמצד זה נעשית ההתהוות למטה באופן שהנברא הוא רק משל בלבד לגבי שרשו בעולם הרוחני. אך ביצי"מ נעשית היציאה מכל המיצרים וגבולים, שזהו ע"י ההמשכה מבחי' העצמות³⁷, וכמ"ש במתן תורה אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים³⁸, דאנכי הוא העצמות, כמאמר רז"ל³⁹ שאנכי ר"ת אנא נפשי כתבית יהבית,

31) ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קס ואילך. (שבועות) ע' רכא. נ"ך ח"א ע' תמו.

תרצ"ו ע' 224 ואילך. (36) עמוס ג, ח.

32) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' ויקרא (ד"ה מצות קרבנות). (37) ראה ד"ה החודש הזה לכם עטר"ת

(סה"מ עטר"ת ע' שכת). ובכ"מ. (38) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

33) תקו"ז תיקון ע (קכב, א). (39) שבת קה, א (כגירסת העין יעקב).

34) ברכה לג, כא. (35) ראה מאורי אור א, קא. אוה"ת במדבר

וראה לקוטי תורה שלח מח, סע"ד ואילך.

ואנכי הוי' אלקיך מורה על המשכת העצמות בסדר השתלשלות עד שנמשך למטה בהנבראים שנתהוו ע"י הצמצום וההעלם דשם אלקים, ועי"ז נעשית אצלם היציאה מכל המיצרים וגבולים, והיינו, שעם היותם כמו משל בלבד לגבי שרשם בעולם הרוחני, מ"מ, יומשך ויתגלה בהם שרשם, וכמו באר"י שלמטה, שיתגלה בו שרשו מבחי' פני אר"י שבמרכבה, ועד להשורש דאר"י כפי שהוא בבחי' הכתר שנקרא ג"כ אר"י. וענין זה יתגלה לעתיד לבוא, שלכן תהי' אז הנהגת האר"י שלמטה באופן שאר"י כבקר יאכל תבן⁴⁰.

ויש לומר בדרך אפשר שזהו קישור הענינים בהמובא בהמאמר⁴¹ שבחי' הכתר שנקרא ג"כ אר"י, כמ"ש אר"י שאג מי לא יירא ה' אלקים דיבר מי לא ינבא, זהו הדיבור דאנכי הוי' אלקיך⁴² שהוא בחי' כתר, דהכוונה בזה היא לא רק בחי' הכתר כפי שהוא באופן של מקיף ועטרה, אלא גם כפי שהוא באופן של שתיקה, מלשון כתר לי זעיר⁴³, שלמעלה גם מבחי' מקיף ועטרה, ועד לעצמיות הכתר⁴⁴. והיינו, שמצד הגילוי דאנכי הוי' אלקיך שנתגלה במ"ת, שזהו"ע שלמעלה מכל מיצר וגבול, אזי נמשך ומתגלה באר"י דלמטה שרשו בבחי' אר"י שלמעלה עד לבחי' הכתר.

והענין בזה, דהנה, גם התורה נקראת בשם משל, כמ"ש⁴⁵ כאשר יאמר משל הקדמוני, דקאי על התורה⁴⁶. ויש לפרש זה בב' אופנים. אופן הא', דקאי על תורה שלמטה שנתלבשה בדברים גשמיים, וכל ענין שבתורה הוא משל לגבי ענין זה כפי שהוא בעולם שלמעלה הימנו, וע"ד מש"נ בשלמה וידבר שלשת אלפים משל⁴⁷, דהיינו שלשת אלפים מדרגות שעל ידם נמשך מבחי' מלכות דאצילות (דרגתו של שלמה) לג' עולמות ביי"ע, שכל עולם כולל אלף מדרגות. ואופן הב', בעומק יותר, שגם תורה שלמעלה היא משל לגבי א"ס קדמונו של עולם. ולכן הי' דוד מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה⁴⁸, כיון שגם התורה שלמעלה היא משל בלבד. אמנם, המשל דתורה אינו כמו המשלים שבעולם (שכל נברא הוא משל

46 ראה רש"י משפטים כא, יג. רש"י

מכות יו"ד, ב.

47 מלכים-א ה, יב. וראה תו"א מקץ מב,

ב.

48 ראה זח"ג רכב, ב ברע"מ. ס' הבהיר

(סנ"ח) סקצ"ו ובאור הבהיר. לקו"ת שלח מז,

ג. נא, א.

40 ישע"י יא, ז. שם סה, כה.

41 סה"מ תרכ"ט ע' צה. עטר"ת ס"ע

שטו. תרפ"א ע' רו. וראה גם סה"מ שבהערה

31. אוה"ת שבהערה 35.

42 ראה שמו"ר פכ"ט, ט.

43 איוב לו, ב.

44 ראה המשך תער"ב ח"א פק"ו.

45 שמואל-א כד, יד.

בלבד לגבי שרשו למעלה), כי המשלים שבעולם הם באופן של העלם והסתר ממש, שע"י המשל לא יודעים את הנמשל, וכמו באר"י שלמטה, שממנו אין אנו יודעים ואין לנו השגה כלל בשרשו בבחי' פני אר"י שבמרכבה, ועאכו"כ בשרשו בבחי' חסד דאצילות כו', משא"כ המשל תורה הוא באופן שמהמשל יודעים את הנמשל, והיינו שע"י עסק התורה מתחברים עם האוא"ס שבתורה. וטעם חילוק הנ"ל בין המשלים שבעולם להמשל שבתורה, לפי שהעולם הוא מציאות נברא שנתהווה ע"י צמצום והגבלה, משא"כ התורה ענינה הגילוי דאנכי הוי' אלקיך שלמעלה מכל מיצר וגבול כו'. אמנם, ע"י המשל שבתורה נפעל בהמשלים שבעולם שגם בהם יומשך ויתגלה שרשם שלמעלה, והיינו, לפי שבתורה ישנו כח העצמות, קדמונו של עולם, שעל ידו יכולה להיות ההמשכה ע"י שלשת אלפים משל עד למטה מטה, ועי"ז יתגלה גם בהאר"י שלמטה שרשו בבחי' אר"י שלמעלה עד לבחי' הכתר, שבמשל יהי' ניכר ונרגש (עס וועט זיך הערוך) הנמשל.

ה) **וזהו** כללות המעלה דיצי"מ לגבי בריאת העולם, שבריאת העולם היתה באופן של צמצום והעלם ע"י שם אלקים (בראשית ברא אלקים), ובאופן של מדידה והגבלה ע"י שם שדי, שאמרת"י לעולמי די, ודי באלקותי לכל ברי' (שגם ענין זה הוא במדידה והגבלה, כנ"ל ס"ב), וביצי"מ נעשית היציאה מכל המיצרים וגבולים, ע"י גילוי שם הוי', ובאופן שאנכי הוי' אלקיך, כנ"ל בארוכה. וענין זה מתחיל מר"ח ניסן, החודש הזה לכם, שבהמשך לזה מדובר אודות ענין הפסח, וענין זה בא לאחרי ההכנה דפ' פרה, וכדאיתא במדרש⁴⁹ המשל לב' מטרונות דומות כו' מי גדולה מזו כו', ששתיים גדולות, והיינו, לפי שעל ידם נמשך בחי' גדול הוי'⁵⁰, אלא שבזה גופא יש חילוק בין ההמשכה שע"י עבודת הצדיקים (פסח) להמשכה שע"י עבודת בעלי תשובה, ויש עילוי בכל אחד מהם, העילוי שבעבודת הצדיקים שעל זה אמרו⁵¹ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, לפי שעל ידם נעשה הגילוי וההמשכה למטה, אלא שענין זה הוא עדיין במדידה והגבלה, והעילוי שבעבודת בעלי תשובה שעל זה אמרו⁵² מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם, שהו"ע שלמעלה מהגבלה. וצריך להיות חיבור ב'

(51) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(52) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(49) שמו"ר פי"ט, ב.

(50) תהלים קמה, ג. ועוד. וראה ד"ה

ידיבר גו' זאת חוקת שבעה ערה 5.

אופני העבודה, ע"י בחי' שלמעלה משניהם, שע"ז יומשך ויתגלה גם למטה בחי' הבלי גבול. וזהו כללות ענין הגאולה, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל⁵³, שאז יהי' הענין דיום שכולו שבת ומנוחה כו'⁵⁴, וכמ"ש⁵⁵ ונשגב הוי' לברו גו'⁵⁶.

---

(55) ישעי' ב, יא. שם, יז.
(56) חסר סיום המאמר (המו"ל).

---

(53) ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא.
(54) תמיד בסופה.